

TUREK JÓZEF – filozof przyrody, ur. 18 IX 1946 w Naszacowicach k. Nowego Sącza, zm. 4 VI 2010 w Lublinie.

Uczył się w szkole podstawowej w Naszacowicach i Podegrodziu, następnie w Liceum Ogólnokształcącym w Nowym Sączu. Po zdaniu matury w 1964, wstąpił do Warmińskiego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie. W czasie studiów seminaryjnych odbył dwuletnią zasadniczą służbę wojskową w Kołobrzegu. 20 VI 1971 w konkatedrze św. Jakuba w Olsztynie przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa warmińskiego J. Drzazgi.

Studia z filozofii przyrody ukończył na Wydziale Filozofii KUL, uzyskując w 1978 tytuł doktora na podstawie rozprawy *Kosmologia Alberta Einsteina i jej filozoficzne uwarunkowania*, napisanej pod kierunkiem S. Mazierskiego. Po studiach podjął wykłady z filozofii przyrody i filozofii Boga w Warmińskim Seminarium Duchownym. W 1982 został zatrudniony na Wydziale Filozofii KUL jako prowadzący zajęcia zlecone, a od 1986 jako asystent. Przebywał na stypendiach naukowych w Louvain-la-Neuve (pobyt roczny w 1980), Castel Gandolfo (stypendium półroczne w 1984), Londynie (2 miesiące w 1991) i Leuven (3 miesiące w 1997). W 1996 uzyskał tytuł doktora habilitowanego w zakresie filozofii, na podstawie monografii *Wszechświat dynamiczny. Rewolucja naukowa w kosmologii*. Kierownikiem Katedry Filozofii Kosmologii został 2 lata później, a od 1999 był zatrudniony na stanowisku prof. nadzwyczajnego KUL. W latach 1999–2001 i 2008–2009 był prodziekanem do spraw studenckich Wydziału Filozofii.

Na KUL wykładał filozofię przyrody, kosmologię relatywistyczną i filozofię kosmologii. Prowadził wykłady z filozofii przyrody i relacji między nauką a religią na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (1999–2001), w Kolegium św. Tomasza w Kaliningradzie (1994–1999), oraz na Słowacji, w Paryżu, w Warmińskim Seminarium w Olsztynie (1978–2001), w Arcybiskupim Seminarium w Lublinie (1986–1992) i w Seminarium OO. Marianów w Lublinie.

Jako kierownik Sekcji Filozofii Przyrody w latach 1997–1998 zapoczątkował starania o utworzenie kierunku studiów Filozofia Przyrody i Nauk Przyrodniczych. Po przekształceniu Sekcji w Instytut Filozofii Przyrody i Nauk Przyrodniczych uzyskano w 2010 zgodę Ministra Nauki i Szkolnictwa

Wyższego na prowadzenie przez Wydział Filozofii KUL studiów pierwszego i drugiego stopnia na nowym, interdyscyplinarnym kierunku Przyrodoznawstwo i Filozofia Przyrody.

Ważniejsze prace T.: *Kosmologia Alberta Einsteina i jej filozoficzne uwarunkowania* (Lb 1982); *Wszechświat dynamiczny. Rewolucja naukowa w kosmologii* (Lb 1995); *Metafilozofia Alberta Einsteina* (RF 50 (2002) z. 1, 459–496); *Albert Einstein o wzajemnych związkach nauki i filozofii* (RF 53 (2005) z. 1, 263–308); *Filozofia kosmologii – zarys problematyki* (RF 53 (2005) z. 2, 269–308); *Możliwość wyjaśnienia kosmicznych koincydencji w ramach wheelerowskiej wersji Hipotezy Wielu Wszechświatów* (FN 14 (2006) nr 1, 129–147); *Wyjaśnianie antropiczne w kosmologii* (RF 54 (2006) z. 2, 267–298); *Kosmologiczny kontekst formułowanych współcześnie argumentów teistycznych* (RF 56 (2008) nr 1, 295–313); *Albert Einstein prekursorem hipotetyzmu Karla Poppera* (w: *Wokół Einsteina. Dylematy filozofów i fizyków*, Pzń 2009, 173–188); *Filozoficzne interpretacje faktów naukowych* (Lb 2009); *Filozoficzne wyjaśnianie subtelnych dostrojzeń Wszechświata do życia biologicznego* (w: *Teoria ewolucji a wiara chrześcijan*, O 2010, 130–158).

FILOZOFIA KOSMOLOGII. W sposobie uprawiania filozofii przyrody T. nawiązywał do zapoczątkowanego w Polsce przez K. Kłósaka i S. Mazierskiego tomizmu lowańskiego. Jednym z głównych postulatów tego kierunku był ścisły związek filozofii z osiągnięciami nauk szczegółowych, zwł. przyrodniczych. Z jednej więc strony filozofia winna być otwarta na wyniki tych nauk, gdyż poszerzają obszar jej refleksji (rzeczywistość materialna poznana naukowo jest znacznie bogatsza od odkrytej tylko w poznaniu potocznym) oraz sprawiają, że filozofia ciągle się uaktualnia, dostosowując się do przemian kulturowych, a zwł. zmian w obrazie świata. Z drugiej zaś strony nauki szczegółowe i filozofia powinny zachować wzajemną autonomię oraz szanować wynikającą z niej tzw. zasadę odrębności epistemologiczno-metodologicznej. Zasada ta nie zabrania odwoływania się w refleksji filozoficznej do osiągnięć nauki, lecz postuluje taki rodzaj filozoficznej interpretacji faktów naukowych, która zachowując autonomię obydwu dyscyplin poznawczych, wskazywałaby na możliwości korzystania przez

filozofię z osiągnięć nauki i uzasadniała słuszność formułowanych w tym kontekście tez filozoficznych.

Filozofia przyrody, korzystając z osiągnięć nauk przyrodniczych, nie musi być utożsamiana z filozofiami tych nauk lub ogólniej z filozofią przyrodoznawstwa. Głównym bowiem ich rysem jest metaprzedmiotowa (epistemologiczno-metodologiczna) analiza nauki (bądź poszczególnych jej dyscyplin) jako przedmiotu refleksji filozoficznej. Filozofia przyrody natomiast przedmiotem refleksji filozoficznej czyni przyrodę, a więc rzeczywistość materialną, mimo że do tej rzeczywistości może również docierać za pośrednictwem nauk przyrodniczych.

Praktycznymi przejawami związku filozofii z nauką są konkretne zagadnienia filozoficzne pojawiające się w kontekście nauk przyrodniczych, np. kontrowersje wokół fizyki kwantowej dotyczące indeterminizmu, roli podmiotu w obserwacji i postulowania przez fizykę nowej logiki, a także szeroko dyskutowana problematyka ewolucjonizmu i kreacjonizmu. Dla wielu tzw. filozofujących uczonych uzyskane wyniki stanowią rację podejmowania przez nich problematyki filozoficznej lub zmiany dotychczasowych poglądów.

W pracy naukowej T. zajmował się nie tylko filozofią przyrody czy ściślej filozofią kosmologii, lecz również filozofią nauki, filozofią Boga i metafizyką a także relacjami między nauką a filozofią oraz między nauką a religią, teologią i wiarą. Jego badania dotyczyły głównie zagadnień filozoficznych i światopoglądowych, pojawiających się w kontekście współczesnej kosmologii, zwł. tzw. kosmicznych koincydencji oraz ich antropicznych i filozoficznych wyjaśnień.

T. podejmował również problematykę metaprzedmiotową i ogólnokosmologiczną, stawiając sobie za cel ukazanie kwestii wchodzących w zakres filozofii kosmologii. Badania naukowe z filozofii kosmologii dostarczały T. zarówno konkretnych przykładów, jak i stały się inspiracją do podejmowania problematyki metafizycznej, skoncentrowanej głównie na zagadnieniach relacji nauki i filozofii. Chodziło w nich przede wszystkim o możliwości wykorzystywania osiągnięć nauk szczegółowych w rozważaniach filozoficznych.

Ważnym przedmiotem badań i zainteresowań T. były kwestie światopoglądowe, dotyczące zwł. wzajemnych relacji nauki i wiary oraz religii. Uprawiana przez niego kosmologia i filozofia kosmologii, a także badania z zakresu metafizyki dawały zasadne podstawy do włączania się w ciągle aktualne i budzące wiele emocji dyskusje.

Katedra Filozofii Przyrody Nieożywionej (oprac. Z. E. Roskal), w: *Księga jubileuszowa na 50-lecie Wydziału Filozofii KUL*, Lb 2000, 425–428; D. Dąbek, *Ks. prof. dr hab. Józef T.*, *Summarium* 39 (2010), 161–164.

Dariusz Dąbek